

Teknik är Kul – Tur!

Teknikens hjältar

Jules Verne och Gene Roddenberry – två humanister som trodde på tekniken

Två av portalfiguerna inom science fiction, fransmannen Jules Verne och amerikanen Gene Roddenberry, skiljs åt av nästan exakt ett sekel. Men filosofin som ligger bakom deras mest kända verk har tydliga likheter. Båda har skapat historier som till stor del bygger på tekniska visioner, de skriver om en värld där en ny teknik ger nya förutsättningar. Samtidigt är ingen av dem i första hand intresserad av tekniken. Det som förenar dem är i stället deras humanism.

Samtidigt är de centrala figurer i teknikens popularisering. De utgick från att tekniken förnyade världen, och kunde göra den bättre för människan. Men de var inga blåögda teknikfreakar, de insåg farorna med teknik och människans tendens att bli aggressiv och att överexploatera naturresurserna. I grunden utgick de ändå från att tekniken skulle släppas fram. Man måste utgå från människans behov och förutsättningar, men ny teknik ses av både Verne och Roddenberry som en möjlighet att göra människans tillvaro bättre.

JULES VERNE VISAR I SINA BÖCKER upp en fascination för uppfinnare eller äventyrare från andra länder, medan en fransman ofta får rollen som den kloke och humanistiske. Tolkningen att denne fransman är Vernes alter ego är väl inte alltför djärv. Pierre Aronnax i "En världsomsegling under havet", Ardan i "Från jorden till månen" och Passepartout i "Jorden runt på 80 dagar" har alla den roll av sanningssägare och humanist som Jules Verne rimligen själv ville ha. Den otyglade och ofta rätt aggressive teknikentusiasten är däremot ofta amerikan i Vernes böcker (och troligen även i hans världssyn).

Det är omvittnat att Jules Verne, formellt juridiskt skolad men väl inläst på vetenskaplig och teknisk litteratur från sin tid, ofta har visat på tekniska möjligheter som senare blivit verklighet. En viss betydelse för den tekniska utvecklingen har han säkert haft, det är väl känt att väldigt många uppfinnare och forskare har läst det mesta Jules Verne skrivit. Inte

minst "Från jorden till månen" har visat sig profetisk. Där skissar han en rymdkapsel med samma dimensioner som de som byggdes hundra år senare, då med namnet Apollo, och liksom dessa med tre mans besättning. Jules Verne låter även sin månkapsel starta från Florida, vilket även det överensstämmer med verklighetens Apollo. Bara längst i söder i USA ligger man tillräckligt nära ekvatorn, räknade Verne ut. Han räknade rätt.

MEN DET ÄR ÄNDÅ SOM INSPIRATÖR och teknikoptimist som Jules Verne spelade störst roll för framtiden. Även med de reservationer han hade mot teknik, var han ändå positiv till att utforska nya områden både i geografien och i teknikanvändning. Med den inställningen har han skapat en positiv känsla för utveckling och teknik hos miljoner med barn och ungdomar genom åren, en kontrast mot de ganska dystropiska historier som skapats av författare inom fantasy och mer modern science fiction.

GENE RODDENBERRY HAR PÅ FLERA SÄTT en liknande bakgrund och en likartad filosofi. Han avfärdade inte bara sin familjs baptistkyrka, utan menade att organiserad religion över huvud taget var orsaken till mycket av mänsklighetens olyckor. Inte minst krig, som Roddenberry hade egna erfarenheter av som pilot i andra världskriget. Han blev i stället uttalad humanist, något som präglar de filmer och teveserier som han gav upphov till, framför allt Star Trek och alla de serier som följt i dess spår (Star Trek Next generation, Deep space 9 med flera).

Grundtanken med hela konceptet kan ses som ett försök att skapa en modern version av gamla tiders fabler. I stället för djur med olika typiska egenskaper, byggde Gene Roddenberry upp en värld där olika varelser i universum har utpräglade egenskaper. Vissa har klassiska "macho"-ideal (klingoner, romulaner), andra är exempel på otyglad kapitalism (ferengier) eller ansiktlös maktbyråkrati (borg). Det

>> Jules Verne och Gene Roddenberry – fortsättning

finns även varelser som är utpräglad passivistiska eller ädla, men de utvecklas sällan som mer än gästspel. Detta följer väl i princip samma regel som i traditionell teater: de bästa rollerna är alltid de som skurken.

Historierna i Star Trek, som har en mängd författare men med Roddenberrys idéer som grund, behandlar frågor som barnuppfostran, lojalitet, egoism, fångvård, åldringsvård, syskonrivalitet och så vidare. Inte så teknikinriktat, kan det tyckas. Men likheten med Jules Verne finns ändå hela tiden. Liksom denne utgår Gene Roddenberry från att mänsklighe-

ten utvecklas åt rätt håll. Teknik kan förbättra livet för människorna, och med baskraven uppfyllda utvecklas mänskligheten mot en allt mer idealisk form. Man undviker strid om man kan, alla varelser har samma rätt att leva som de vill, och så vidare. Tekniken finns i Star Trek mest i bakgrunden, men den är en positiv kraft som ger mänskligheten nya möjligheter att växa och att hitta nya kunskaper.

Och det är väl en rätt så inspirerande syn på tekniken? ■